

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

วรรณกรรมท้องถิ่นพบอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทย แตกต่างไปจากวรรณกรรมแบบฉบับ เพราะชาวท้องถิ่นสร้างสรรค์ขึ้นมา และเป็นผู้อนุรักษ์โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง การสร้างสรรค์เน้นถวายวัดโดยเชื่อว่าจะได้อานิสงส์แรง ทั้งวัดก็เป็นสำนักเล่าเรียนของกุลบุตร กุลธิดาของประชาชน การสร้างสรรค์จึงมีส่วนให้นักเรียนได้ฝึกอ่านหรือทบทวน นอกเหนือไปจากแบบเรียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวรรณกรรมประเภทนิทาน ประโยชน์ของการศึกษา วรรณกรรมท้องถิ่นคือทำให้เข้าใจลักษณะของสังคม ประวัติศาสตร์สังคม ค่านิยม ปรัชญาชีวิต และความเชื่อต่าง ๆ ช่วยให้ชาติบ้านเมืองเกิดการพัฒนามาอย่างมีทิศทาง โดยอาศัยระบบสังคมท้องถิ่น นอกจากนี้ ก็ช่วยควบคุมสังคม หรือกลุ่มคนให้ประพฤติปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของประชาคม โดยบทบัญญัติต่าง ๆ ได้รับการสืบต่อกันมา ผ่านปรัชญาพระพุทธศาสนา จารีต ความเชื่อ คตินิยม ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชน (ธวัช ปุณโณทก, 2525, หน้า 8 – 15)

วรรณกรรมท้องถิ่นของไทยประกอบไปด้วยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ สำหรับวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้มีความน่าสนใจอยู่ไม่น้อย เนื่องจากมีการสร้างสรรค์มาอย่างยาวนาน มีทั้งวรรณกรรมประเภทนิทาน คำสอน นิราศ ศาสนา เป็นต้น

ความน่าสนใจของหนังสือวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้คือนอกจากจากมีไว้เพื่อประดับความรู้ และให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยังเป็นแหล่งอบรมคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมแก่คนในสังคมปัจจุบันด้วย ดังที่ชวน เพชรแก้ว (2548, หน้า 473) กล่าวว่า วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ที่บันทึกในหนังสือชุด นอกจากมีไว้เพื่อฝึกฝนให้กุลบุตรอ่านออก เขียนได้แล้ว ยังใช้เป็นแนวประพฤติปฏิบัติที่ดีงามควบคุมไปด้วย เพราะเรื่องราวของวรรณกรรมล้วนเป็นเรื่องราวที่มีข้อธรรมะ อบรมสั่งสอน ให้รู้ดีรู้ชั่ว รู้บาปบุญคุณโทษ รู้คุณของผู้มีพระคุณ ฯลฯ โดยผู้แต่งนิยมเขียนเป็นกาพย์ เพราะกาพย์มีท่วงทำนองที่เหมาะสมในการสวดหนังสือ

ผู้วิจัยพบว่า มีวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้กลุ่มหนึ่งที่มีความนิยมในภาคใต้เป็นอย่างมาก ชาวใต้นิยมอ่านหรือฟัง เนื่องจากให้ทั้งสาระคำสอนที่มีประโยชน์ วิธีการสอนที่ดี รวมทั้งให้ความเพลิดเพลิน วรรณกรรมที่ว่าคือวรรณกรรมประเภทนิทาน ดังที่ชวน เพชรแก้ว กล่าวถึง วรรณกรรมประเภทนิทานคำกาพย์บางเรื่องของภาคใต้ เช่น เรื่องนายตันคำกาพย์ว่าเป็นนิทาน หัศคดีที่มีชื่อเสียงของเมืองนครศรีธรรมราช เป็นที่รู้จักกว้างขวางในภาคใต้ในทุกท้องถิ่น เพราะให้ทั้งความเพลิดเพลินและสอดแทรกคุณธรรม นอกจากนี้ก็มีเรื่องพญาหงส์คำกาพย์ ที่มีการฟังกันอย่างแพร่หลาย นอกจากเขียนเพื่อสวดอ่านแล้ว ยังมุ่งอบรมสั่งสอนด้านคุณธรรมเพื่อให้เป็นคนดี (2548, หน้า 384 – 385, 474) ในขณะที่บัวงาม ห่อแก้ว (2548, หน้า 495) กล่าวถึง วรรณกรรมประเภทนิทานเรื่องเต่าทองคำกาพย์ว่าเป็นวรรณกรรมที่นายหนังตะลุงรุ่นเก่านิยม

นำมาแสดง เพราะมีเนื้อหาสนุก เช่น หนังสือการ์ตูน บัญชีบัญชี หนังสือการ์ตูน และหนังสือการ์ตูน คำหวาน เรื่องนี้คนเฒ่าคนแก่นิยมเล่าให้ลูกหลานฟัง นอกจากนี้ก็มีเรื่องวันคาร์คาคาพที่พบหลายสำนวนในจังหวัดนครศรีธรรมราช เรื่องป้อมครกคาคาพก็มีสาระคำสอนเรื่องกรรม บุญ บารมี และความกตัญญู หรือเรื่องเจ็ดจาคาคาพที่มีวิธีการสอนน่าสนใจ เช่น การสอนเรื่องกรรม โดยผนวกเรื่องเล่าหลายเรื่องเข้าด้วยกัน ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านซึมซับหลักคำสอนได้ง่ายขึ้น ทำให้เห็นว่าวรรณกรรมประเภทนิทานดังที่กล่าวมานี้เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญด้านคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับที่พรศักดิ์ พรหมแก้ว (2529, หน้า 1777-1778) กล่าวว่า

บางครั้งมนุษย์ก็ผูกนิทานขึ้นเพื่อการสั่งสอนอบรม หรือให้คติในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ เพราะนิทานเป็นเรื่องราวที่สนุก ผู้ฟังสนใจและเข้าใจได้รวดเร็ว จึงมีผลต่อความคิด ความเชื่อ และมีอิทธิพลต่อการสั่งสอนอบรมด้วย จะเห็นได้ว่าแม้ในทางศาสนาก็มักใช้วิธีการผูกเรื่องราวขึ้นสั่งสอนหลักธรรมเพื่อคนทั่วไปรับได้เร็วขึ้นอย่างที่เราเรียกกันว่า การสอนแบบบุคคลาธิษฐาน นิทานชาวบ้านจำนวนมากจึงสร้างขึ้นเพื่อเป้าหมายนี้ด้วย เพราะจริยธรรมเป็นคุณค่าที่สำคัญยิ่งในความเป็นมนุษย์ เพียงแต่จริยธรรมและคติการดำเนินชีวิตที่ปรากฏในนิทานแตกต่างกันไปบ้างในแต่ละสังคม

ปัจจุบันมีการรวบรวมวรรณกรรมประเภทนิทานข้างต้นนี้ไว้ในหนังสือชุด วรรณกรรม ทักษิณ: วรรณกรรมคัดสรร มีนัยแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมนิทานที่ปรากฏอยู่นี้ได้รับการคัดสรร จากนักวิชาการในระดับหนึ่งแล้วว่ามีคุณค่าควรแก่การอ่านและศึกษาหาความรู้ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้เยาวชน ซึ่งรวมถึงนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษามีโอกาสได้เรียนรู้ หลักคุณธรรมจริยธรรมสำคัญ นอกเหนือจากการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหลักคุณธรรมจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมนี้สามารถนำมา กล่อมเกลาเยาวชนของชาติในยุคปัจจุบันที่เริ่มขาดคุณธรรมจริยธรรมได้เป็นอย่างดี เช่น การ เรียนรู้หลักความซื่อสัตย์ ความกตัญญูและความเป็นประชาธิปไตยในเรื่องเสื่อโค ก คาคาคาพ เพื่อนำมาพัฒนาการอยู่ร่วมกันกับคนในสังคมที่เริ่มขาดแคลนสิ่งเหล่านี้ สอดคล้องกับที่พระเทพ เวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2535, หน้า 100) กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนรู้หลักจริยธรรมต่าง ๆ ว่าช่วยให้รู้ทิศทาง ฐานะละเอียดในการปฏิบัติตน มีเครื่องช่วย มีอุปการณ์ หรือมีเสบียงสำหรับ จะนำไปใช้ประโยชน์ และมีพื้นฐานพร้อมที่จะปฏิบัติตามจริยธรรมเหล่านั้น เมื่อรู้แล้วก็จะปฏิบัติ ได้อย่างถูกต้อง และดำเนินชีวิตไปสู่จุดหมายที่วางไว้ได้ น่าสนใจว่า หลักคุณธรรมจริยธรรมจาก วรรณกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับนโยบายทางสังคมเป็นอย่างดีด้วย ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติของรัฐบาล ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่มุ่งพัฒนาคนให้มีคุณธรรมจริยธรรม และมีค่านิยมที่ดีงาม เช่น ให้มีความกตัญญูรู้คุณ ซื่อสัตย์ และมีศีลธรรม (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2557, หน้า 19) โดยมีหน่วยงานย่อย

ระดับมหาวิทยาลัยที่สนับสนุนเรื่องดังกล่าว เช่น มหาวิทยาลัยทักษิณที่มีนโยบายส่งเสริมความมีวินัย ความประหยัด ความกตัญญู และความเสียสละแก่นิสิต ที่สำคัญที่สุด คือ หลักคุณธรรมจริยธรรมจากรรณกรรมสอดรับกับแนวพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพยายามช่วยแก้ปัญหาให้แก่เยาวชนที่เสื่อมคุณธรรมจริยธรรม ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษา วันที่ 30 พฤศจิกายน 2515 ว่า

ขณะนี้รู้สึกกันทั่วไปว่า มีปัญหาเยาวชนในบ้านเมืองมากขึ้น เนื่องจากเหตุหลายกระแสความจริง เยาวชนมิได้ต้องการที่จะทำตัวให้ยุ่งยากแต่อย่างใด แต่โดยเหตุที่ไม่ได้รับความเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร และขาดที่พึ่ง ขาดผู้ที่จะให้ความรู้ ให้คำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสม เขาจึงต้องกลายเป็นบุคคลที่เป็นปัญหาแก่สังคม เป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลาย ผู้เป็นครูเป็นอาจารย์เป็นผู้บริหารการศึกษาที่จะต้องช่วยเหลือเขาด้วยหลักวิชา และความสามารถ ทุกคนได้เรียนวิชาการแนะแนวมาแล้ว ควรจะได้นำหลักการมาปฏิบัติเพื่อให้เยาวชนได้รับประโยชน์อันแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแนะแนวทางความประพฤติและจิตใจ ซึ่งสำคัญมาก ขอให้เพียรพยายามปลูกฝังความรู้ความคิดที่ปราศจากโทษให้แก่เขาโดยเสมอหน้า แนะนำอบรมด้วยเหตุผลและด้วยความจริงใจ ประกอบด้วยความเมตตาปรานี สงเคราะห์ห่อนุเคราะห์และนำพาไปสู่ทางที่ถูกที่เจริญ เยาวชนก็จะเกิดความมั่นใจและมีกำลังใจที่จะทำความดี เพื่อจักได้มีอนาคตที่มั่นคงแจ่มใสในวันข้างหน้า (2544, หน้า 122)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาหลักและวิธีการสอนคุณธรรมจริยธรรมจากรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทนิทานคำกาพย์ในหนังสือ ชุด รรณกรรมทักษิณ: รรณกรรมคัตสรร โดยนำมาเป็นกรณีศึกษาจำนวน 13 เรื่อง เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าหลักคำสอนต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นสมัยโบราณนั้นยังเหมาะสมที่จะนำมาสอนเยาวชนในสังคมปัจจุบัน ทั้งในสังคมระดับภาคและสังคมระดับชาติ เพราะสอดรับกับนโยบายต่าง ๆ ในสังคม นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังจะฝึกให้นิสิตรู้จักคิดวิเคราะห์และตีความหลักคุณธรรมจริยธรรมจากรรณกรรมที่ผู้วิจัยใช้เป็นต้นแบบด้วย เพื่อให้ นิสิตเรียนรู้หลักคุณธรรมจริยธรรมด้วยตนเอง ปิดท้ายด้วยการประเมินคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนอีกครั้งหลังจากที่ได้ร่วมกันถอดบทเรียนแล้ว การเรียนรู้หลักและวิธีการสอนคุณธรรมจริยธรรมในครั้งนี้จะนำไปสู่ความคิดหรือวิถีในการปฏิบัติต่อตนเองและการอยู่ร่วมกับคนในสังคมระดับมหาวิทยาลัยและกับสังคมภายนอกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักและวิธีสอนคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ชุด วรรณกรรมทักษิณ: วรรณกรรมคัตสรร
2. เพื่อเปรียบเทียบหลักคุณธรรมจริยธรรมจากวรรณกรรมท้องถิ่นสมัยโบราณกับนโยบายตามแนวพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งเหมาะสมกับนิสิตนักศึกษา นโยบายส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของรัฐบาล ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และนโยบายส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของมหาวิทยาลัยทักษิณ (พ.ศ. 2555-2556)
3. เพื่อฝึกให้นิสิตสามารถวิเคราะห์และเรียนรู้หลักและวิธีการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมจากวรรณกรรมได้ ซึ่งช่วยให้รู้วิธีในการวิเคราะห์วรรณกรรมและรู้แนวทางในการปฏิบัติต่อตนเองและการอยู่ร่วมกับคนในสังคมจากการศึกษาวรรณกรรมต่อไป

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ด้านวิชาการ พัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาการวรรณกรรมที่รับผิดชอบตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ขยายขอบเขตการศึกษาวรรณกรรมให้กว้างออกไปและพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนรุ่นใหม่จากการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น
2. ด้านสังคมและชุมชน ช่วยให้เยาวชนและสังคมรู้จักนำหลักและวิธีสอนคุณธรรมจริยธรรมจากวรรณกรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ทั้งช่วยสนับสนุนหน่วยงานในสังคมที่ต้องการพัฒนากำลังคน เพื่อให้สังคมก้าวหน้า เป็นธรรม และสันติสุข
3. ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์เพื่อการวางแผนในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้อของเยาวชนต่อไป
4. ด้านการเผยแพร่ในวารสาร เป็นการขยายขอบเขตการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ให้มีความหลากหลายมากขึ้น

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. **คุณธรรมจริยธรรม** หมายถึง แนวทางประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องของตนเอง ผู้อื่นและสังคม ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะเน้นไปที่การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของตัวละครเอกที่เป็นเยาวชนตามชื่อเรื่อง
2. **เยาวชน** หมายถึง บุคคลที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว (อายุ 15-25 ปี) วัยนี้อยู่ในช่วงศึกษาเรียนรู้ด้านวิชาการและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เป็นวัยแห่งการเข้าสู่สังคม และเป็นวัยที่ต้องเตรียมตัวสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งในที่นี้จะเน้นเยาวชนที่เป็นนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นหลัก

3. วรรณกรรมทัศนศึกษา: วรรณกรรมคัดสรร คือชื่อหนังสือโครงการวิจัยซึ่งศ.ชวนเพชรแก้ว และคณะคัดสรรจากการปริทัศน์วรรณกรรมทัศนศึกษาซึ่งมีจำนวน 435 เรื่อง ให้เหลือเพียง 84 เรื่อง โดยจัดทำไว้ในหนังสือชุดนี้จำนวน 13 เล่ม เพื่อให้ผู้ศึกษาใช้เป็นแนวทางในเรียนรู้ วิจักษณ์ วิจารณ์ หรือเปรียบเทียบ มีเนื้อหาสาระ ได้แก่ ศิลาจารย์และจาริกลักษณะอื่น ประวัติศาสตร์ พงศาวดาร ตำนาน บันทึกเหตุการณ์ ความเชื่อและคตินิยม หลักศาสนา ปรัชญา กฎหมาย หลักชัย ระเบิดเมือง ประเพณี และพิธีกรรม สุภามิต คำกลอน ตำรา คัมภีร์ การแพทย์ นิทานประโลมโลก นิราศ วรรณกรรมเฉพาะกิจ บุคคลและสถานที่ รวมถึงปกิณกะ

ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาหลักและวิธีสอนคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนจากวรรณกรรมทัศนศึกษา: วรรณกรรมคัดสรรจำนวน 13 เรื่องนี้ ผู้วิจัยจะพิจารณาคุณธรรมจริยธรรมของตัวละครเอกเป็นหลัก ซึ่งมีชื่อตามชื่อเรื่อง ได้แก่ จันทาคต จากเรื่องจันทาคตคำกาพย์ วันคารจากเรื่องวันคารคำกาพย์ ป้องครกจากเรื่องป้องครกคำกาพย์ เจ็ดจจากเรื่องเจ็ดจคำกาพย์ นายตันจากเรื่องนายตันคำกาพย์ สุทธิกรรมจากเรื่องสุทธิกรรมชาดกคำกาพย์ เต่าทองจากเรื่องเต่าทองคำกาพย์ พระรถจากเรื่องพระรถเมรีคำกาพย์ สุบินจากเรื่องสุบินชาดกคำกาพย์ พระวรวงศ์จากเรื่องพระวรวงศ์คำกาพย์ วรพินธ์จากเรื่องพระวรพินธ์คำกาพย์ พญาหงส์จากเรื่องพญาหงส์คำกาพย์ และเสื่อโคหรือพลวิไชยควาวิจากเรื่องเสื่อโค ก คำกาพย์